

og mistillid med en sondring mellem sociale og kulturelle forklaringer, økonomiske og kulturelle forklaringer samt politiske forklaringer. Og igen kommer man vejen rundt om forfatterne - Inglehart, Huntington og fremdeles. Også uden for bogens sammenhæng kan dette kapitel læses som en fin oversigt over temaer i nutidig forskning sat i sammenhæng med den forudgående forskning.

Samtidig fanger „Challenges facing Representative Democracy“ også temaerne i bogens kapitler. Udenfor falder kun Kaare Strøms „Voter Sovereignty and Parliamentary Democracy“ om agenter og styringskæder under forskellige systembetingelser. Analysen er rent teoretisk og vedrører heller ikke specielt vælgerne, men det samlede politiske system. Resten af kapitlerne er empiriske analyser af vælgeradfærd og vælgerholdninger, og strukturen følger temaerne i indledningen, om end ikke i samme rækkefølge. Først en blok, der foruden Strøms bidrag drejer sig om tillid og legitimitet, så en blok om partiidentifikation og deltagelse, og endelig en om værdiændringer og issue voting.

Det er selvsagt umuligt at gå ind på de enkelte bidrag - 12 inklusive introduktionskapitlet. Der er ikke mange lyder, men nok et mindre irritationsmoment: Flere forfattere trækker tingene lidt for meget i langdrag, således at en forkortelse på 25 procent kun ville have formindsket det substantielle indhold med to procent. Andre kapitler er nydelige, men giver så vidt jeg kan se ikke afgørende nyt; dette gælder således Arthur H. Millers analyse af vurderingerne af Clinton i meningsmålingerne under Lewinsky-affæren. Jeg har også lidt svært ved at se, hvor meget der kommer ud af Oddbjørn Knutsens analyse af forandringerne i, hvad der be-

stemmer folks placeringer af sig selv på venstre-højre skalaen: Fem hypoteser til at strukturere forandringerne i otte lande er lidt rigeligt, især når hypoteserne ikke altid bekræftes.

Til gengæld er der også highlights. Beate M. Huseby udviser en udtalt metodisk finesse i den komparative analyse i „Government Economic Performance and Political Support“, hvor berettigede standardiseringer får inflationen til at forsvinde som en vigtig faktor bag utilfredshed med styret, således at arbejdsløsheden står tilbage som det afgørende. Og Anders Todal Jenssen peger i „All That is Solid Melts into Air: Party Identification in Norway“ både på, at partiidentifikation i Norge traditionelt var en slags afspejling af position i den sociale struktur, og at svækkelsen af den sociale strukturs betydning også svækkede partiidentifikationen.

Afgørende er helhedspræget. Nok er der bidrag, hvor det med udgangspunkt i 13-skalaen er bedst at holde sig omkring 8 - heller ikke lavere; men der er også bidrag, hvor man snarest er helt i top, og så er der en række, hvor det må blive omkring 10. Og især er kompositionen fin. Gennem kapitlerne kommer man godt omkring en række hovedtemaer i nutidig valgforskning. *Challenges to Representative Democracy* er næppe en egentlig lærebog i moderne valgforskning, men det er tæt på.

Hans Jørgen Nielsen
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet

Torbjørn L. Knutsen, *The Rise and Fall of World Orders*, Manchester & New York: Manchester University Press, 1999, 324 s., \$14.99.

Bogens tema er i første omgang, som titlen angiver, „the rise and fall of world powers“. Torbjørn Knutsens tese er her den, at den internationale politiske udvikling, stormagters opstigen, dominans og fald gennem tiderne har fulgt et bestemt cyklisk mønster (p. 8): De omfattende krige producerer stormagter, der i en efterfølgende „hegemonisk fase“ dominerer ikke blot militært og økonomisk, men også kulturelt-ideologisk. Hegemonifasen afløses af en fase, hvor den pågældende hegemoniske magt „udfordres“ af en eller flere konkurrenter, en fase som glider over i en fase med „destabiliserende konkurrence“, og endelig ender cyklen erfaringsmæssigt med den pågældende stormagts „decline and fall“.

Torbjørn Knutsens videre ambition er så at bruge den indsigt, som en analyse af dette mønster over tid kan give til specielt en analyse af udviklingen og karakteren af det amerikanske hegemoni, herunder ikke mindst situationen efter den kolde krig (p. 12). Hans tese her, som formuleres noget sent i bogen, er den, at USA er en afvigende case sammenlignet med de forudgående historiske cases.

Svarende til de to hovedtemaer er bogen opdelt i to hovedafsnit: „Patterns of the Past“ og „Déjà vu“, som han kalder dem. Det er dette dobbelte tema, denne dobbelte tese og den dobbelte strukturering, som er bogens særkende, men nok også dens problem.

Knutsen vedgår sin gæld til Paul Kennedys klassiker på feltet, *The Rise and Fall of the Great Powers*, men mener, at Kennedy for ensidigt, ja, „entirely“ (p. 9) har fokuseret på militære og økonomiske forhold, ignorere den normative og værdimæssige side af magtudøvelse. Denne karakteristik er

ikke ganske fair over for Kennedy, men udtrykker meget godt det, der er et hovedsynspunkt i Knutsens egen fremstilling og analyse.

Ud over Kennedy lægger Knutsen sig i sporet efter og er tydeligt inspireret af blandt andre Braudel, Wright, Mowat, Toynbee, Gilpin, Wallerstein og Model-sky. Inspirationen fra andre forskere på et centralt felt, som man vil beskæftige sig med, er bestemt vigtig og en del af disciplinens og forskningens udvikling, men det rejser også hver gang spørgsmålet om den pågældendes særlige bidrag: Hvor meget videre kommer Knutsen egentlig i forhold til striben af angivne forskere? Ja, det særlige bidrag skulle vel netop ligge i den angivne dobbelte tematik og konstruktion.

Emnet og temaet „rise and fall of world powers“ er nærmest overvældende med hensyn til omfang og kompleksitet, og Knutsen forsøger sig da også med nogle indledende afgrænsninger for at få nogen styr på tingene.

Tidsmæssigt afgrænser Knutsen historien til at strække sig fra og med „de italienske krige“ 1494-1529 frem til og med 1. og 2. verdenskrig (som han dog ikke i sig selv gør noget videre ud af) samt den aktuelle verdensorden, som den fremstår efter afslutningen af den kolde krig. Han koncentrerer sig videre om en bestemt sekvens af „bølger af krige“ og stormagter, nemlig det 16. århundredes „iberiske verdensorden“, perioden fra de italienske krige frem til 30-årskrigen, det 17. århundredes „hollandske verdensorden“ strækkende sig fra 30-årskrigen frem til Ludvig d. 14's krige, det 18. århundredes „britiske verdensorden nr. 1“ fra Ludvig d. 14's krige frem til Napoleonskrigene, det 19. århundredes „britiske verdensorden nr. 2“ udstrakt mellem

Napoleonskrigene og 2. verdenskrig samt, i hele det efterfølgende hovedafsnit II, den nuværende „amerikanske verdensorden“, som den udviklede sig gennem de to verdenskrige, ikke mindst 2. verdenskrig, og som den foreligger i dag.

Allerede disse indledende afgrænsninger og bestemmelser er diskutabile. Udelukkelsen af lande og „magter“ som Habsburg-monarkiet, Rusland, Frankrig, Preussen og andre og den ensidige fokusering på „oceaniske systemer“ (p. 5) forekommer i høj grad at være bestemt af hans interesse for den aktuelle verdensorden med dens amerikanske dominans. Dette er naturligvis i sig selv i orden, men man står dog tilbage med det indtryk, at Knutsen får udvalgt sig nogle cases, som „svarer til“ teser, som han i øvrigt hylder, og konklusioner, som han gerne vil nå frem til. Man studser i øvrigt også over udelukkelsen af syvårskrigen 1756-63, der ellers af mange forfattere karakteriseres som den første egentlige „verdenskrig“.

Knutsen fremhæver stærkt krigenes rolle i stats- og nationsbygningsprocesserne. Temaet er vigtigt og synspunktet værd at fastholde. I dele af den historisk-sociologiske forskning og litteratur har man nok fokuseret for ensidigt på rent endogene forhold (Barrington Moore er her et godt eksempel). En del af den nyere forskning har netop søgt at overvinde denne begrænsning (Mann, Giddens, Tilly, Wallerstein og andre), og man kan sige, at Knutsens arbejde følger sig godt ind i dette nyere perspektiv på stats- og nationsbygning. Problemet her er risikoen for en udglidning til den modsatte side: en lige så ensidig optagethed af blot internationale faktorer, af krige og erobringer (Giddens er her et eksempel).

Knutsen synes ganske vist at være opmærksom på problemet, idet han pointerer, at alle de undersøgte magters opstigen til international hegemonisk status var „preceded by domestic upheaval and by deep economic and political transformations“ (p. 25-26, sammenlign p. 33 og p. 44). Men desværre uddyber Knutsen ikke temaet videre. Knutsens bog giver her for lidt.

Det er også svært. En realisering af et sådant projekt ville kræve en udviklet sans for netop balancen mellem endogene og eksogene faktorer i de forskellige udviklingsforløb, en på en gang nuanceret og dristig teorikonstruktion samt herunder tillige inddragelse af indsigter, tilgange og resultater fra såvel historisk sociologi og komparativ politik som fra international politik samt i øvrigt også økonomisk historie.

Det sidste er der ikke meget af i Knutsens fremstilling. Til gengæld er der meget om „normer“ og „værdier“ og om sondringen mellem „dem“ og „os“ og såmænd også den forventelige henvisning til Carl Schmidt. Og ikke et ondt ord om det, men man savner unægtelig tilsætningen af for eksempel netop en god portion økonomisk historie.

Generelt forekommer afsnit I at være for meget beskrivende og for lidt præget af forsøg på teoretiseringer. Påvisningen af et eventuelt „mønster“ i udviklingen af krige og stormagter udgør ikke i sig selv en „forklaring“. Knutsens eget teoretiske grundlag udvikles ikke tilstrækkeligt, og det teoretiske grundlag for de mange „sweeping generalizations“ forbliver derfor enten uafklaret eller spinkelt. Det virker også irriterende, at Knutsen så ofte blot lige får anslået en vigtig substantiel problematik for så at lade den ligge, idet han haster videre med sine beskrivelser. Det

havde måske også virket befordrende på de egne teoretiseringsforsøg, hvis Knutsen i langt højere grad, end det er tilfældet, havde inddraget og eksplicit forholdt sig til modstående teorier og opfattelser.

Dette ændrer sig meget i navnlig de sidste kapitler af hovedafsnit II, hvor Knutsen behandler den aktuelle verdenssituation efter den kolde krig, specielt spørgsmålet om karakteren af og udsigterne for det amerikanske hegemoni. Han demonstrerer her en betydelig problembevidsthed og har nogle interessante diskussioner, som dels er struktureret omkring en modstilling af et Fukuyama- og et Huntington-scenarior, dels udviklet som en kritisk stillingtagen til den udbredte tese om, at demokratiske systemer i sig selv skaber fred. Han påpeger her, at demokratiseringsprocesser faktisk i mange områder af verden fremkalder konflikter og ustabilitet og selv der, hvor man har etableret sig med „demokratiske valg“, mobiliserer succesrige politikere ofte på alt andet end demokratiske værdier og holdninger (han anfører som konkrete eksempler Algeriet og Indien). Det hele er altså mere kompliceret end som så. Det viser sig også med al ønskelig tydelighed, når man inddrager det overordnede spørgsmål om forholdet mellem globalisering og demokratisk politik.

„Demokratisk fred-tesen“ har, argumenterer han videre, en ahistorisk og mekanisk slagside, og han konfronterer den med sin egen teori om „kosmopolitisk fred“ med dens fokus på konkrete historiske omstændigheder og sammenhænge, samt normer, regler og værdier. Knutsens generelle optagethed af betydningen af disse faktorer kommer her til sin ret.

Det samme er tilfældet i den afsluttende diskussion om USA's position i verden i dag, hvor Knutsen med rette fremhæver betydningen af det kulturelle-ideologiske hegemoni, udbredelsen over hele verden af amerikanske værdier og holdninger strækkende sig fra den akademiske diskurs til den folkelige massekultur, kraftigt understøttet af de overlegne ressourcer og det faste greb om medier og underholdningsindustri. Det er styrken i fremstillingen og analysen. Svagheden ligger i gennemslaget af den personlige vurdering.

Selvom Knutsen er bevidst om forskellen mellem ideologi og praksis og endda i tilknytning til blandt andre George Sorel (som han fejlagtigt gør til marxist) opererer med en tese om myters betydning i politik, så ender fremstillingen i en næsten idylliserende slagside. Der er i Knutsens „billede“ af USA meget lidt om magteliter, ulighed og fattigdom, men meget om ædle amerikanske værdier, ja, i begejstring letter han nærmest fra det materielle grundlag: „America is a collective act of the imagination whose making never ends“ (p. 298).

I sit opgør med hele „decline-litteraturen“, herunder ikke mindst Paul Kennedy, søger Knutsen at tilbagevise „overstretch-tesen“ dvs. tesen eller rettere teorien om, at de successive stormagter i deres militær-politiske kappestrid efterhånden økonomisk udmarver sig selv og dermed det, der var det oprindelige grundlag for deres politisk-militære styrke. Den anden tråd i hans argumentation er den angivne fremhævelse af det ideologisk-kulturelle hegemoni. Ad begge linjer argumenterer han for det synspunkt, at USA's hegemoni er kommet for at blive.

Evigheden er naturligvis en lang tid, og diskussionen om udsigterne for det

amerikanske hegemoni næppe afsluttet. Men det spørgsmål, som man rimeligt her afslutningsvis kan vende tilbage til, er spørgsmålet om det særlige bidrag. Knutsens særlige bidrag til en omfattende forskning og debat skulle, som angivet, ligge i sammenkoblingen af den historisk-sociologiske fremstilling og analyse og fremstillingen og analysen af den aktuelle verdensorden. Man står desværre her tilbage med det indtryk, at den forsøgte sammenkobling af to hovedtemaer ikke er blevet helt vellykket. Det fremgår ikke tilstrækkeligt klart og overbevisende, hvordan Knutsens fremstilling af bølgerne af krige og successive stormagters opstigen og fald bidrager til en forklaring og forståelse af den nutidige verdensorden, som er bedre end den forklaring og forståelse, man får gennem mange alternative bidrag hertil. Sammenhængen mellem del I og del II er ikke argumenteret eksplicit og præcist igennem, men den fremgår heller ikke umiddelbart. Hvad angår den historisk-sociologiske analyse, kommer Knutsens bidrag i nogen grad til at stå i skyggen af de mere vitaminrige bidrag fra forskere som for eksempel Kennedy, Wallerstein og M. Mann.

Men bogen vil sikkert imødekomme et behov. Den er forholdsvis kort (324 sider) og letlæst, og den ender op med et tema, som i dag umiddelbart fænger. Dertil kommer, at forfatterens synspunkter er forholdsvis ukontroversielle (sammenlignet med for eksempel Wallersteins og Kennedys). Bogen følger sig uproblematisk ind i tidsånden, så den skal nok blive solgt og læst.

Curt Sørensen
 Institut for Statskundskab
 Aarhus Universitet

Robert Jackson and Georg Sørensen, *Introduction to International Relations*, Oxford: Oxford University Press, 1999, 294 s., £40.00.

Bogen er en introduktion til de vigtigste teorier i international politik. Indledningsvis gives en oversigt over nogle centrale begreber, og der gives et historisk tilbageblik over statssystemets udvikling. Dernæst gives en oversigt over de teorier, der efterfølgende behandles i større detaljer i de følgende kapitler, nemlig utopisk liberalisme (eller idealisme), realisme, behavioralisme, neorealisme, neo-liberalisme, den engelske skole, international politisk økonomi samt nyere alternative approaches. Det betyder, at bogen får de væsentligste debatter mellem de forskellige skoler med. I modsætning til nogle af de eksisterende amerikanske introduktioner får bogen altså også den engelske skole, eller „International Society“, som den betegnes, med.

Realismen, liberalismen, „International Society“ og international politisk økonomi har hver et fuldt kapitel. Dernæst følger et kapitel om metodologiske debatter, især debatten mellem traditionalister og behavioralister, men kapitlet indeholder også en omtale af post-positivistiske retninger som kritisk teori, postmodernisme, konstruktivisme og normativ teori. Af disse kunne specielt konstruktivismen måske være givet lidt mere plads. Allersidst følger et kapitel om nye „issues“ i international politik, der omtaler miljø, køn og suverænitæt. Hvorvidt det kapitel var nødvendigt, kan nok diskuteres.

Under realismen omtales især Hans Morgenthau, Thomas Schelling og neorealisten Kenneth Waltz. Under liberalismen rubriceres Karl Deutsch, John Burton og James Rosenau under so-